

Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi Derneklerde Neler Getiriyor?

Hazırlayan: Av. Kerem Dikmen / Kaos GL Hukuk Koordinatörü

Türkiye sivil toplumunun 17 Aralık gündemi, TBMM Başkanlığına 16 Aralık 2020 akşam saatlerinde sunulan ve ertesi gün yaygınlaşan kanun [teklifi](#) ile hareketlendi. Adı kitle imha silahlarından bahsetse de teklifte yer alan 43 maddeden yalnızca altısı buna ilişkin. Yani kanunun adı ile düzenlediği alan arasında nicel bir ilişki kurmak zor. Buna rağmen teklif, dernekleri doğrudan ilgilendiren [Dernekler Kanununun](#) yedi, dernek faaliyetlerini ilgilendiren [Yardım Toplama Kanununun](#) ise dört maddesini değiştiriyor. Yani aslında teklifin genel gerekçe kısmında ifade ettiği amaçtan başka amaçları da kapsadığını söylemek zor olmaz.

Yardım toplama kanunu çerçevesinde etkinlik göstermeyen derneklerin bu kanun teklifinden etkilenmesi düşük ihtimal. Bununla birlikte örneğin trans uyum operasyonları için internet üzerinden yardım toplayan translar veya gene internet kanalıyla yardım toplayan dernekler açısından teklifin yedinci maddesi, yardım toplama işleminin yapıldığı URL'ye erişimin İçişleri Bakanlığı veya valiliklerin talepleri üzerine sulh ceza hakimliklerince engellenmesine karar verme ihtimalini doğuruyor.

Teklifin onuncu maddesi ile izinsiz yardım toplayanlara verilen 700 TL tutarındaki idari para ceza miktarı, internet ortamında izinsiz yardım toplayanlar için 10.000 - 200.000 TL, fiziki ortamda izinsiz yardım toplayanlar içinse 5.000 - 100.000 TL aralığına yükseltiliyor.

Belirtildiği üzere teklifin asıl düzenleme alanı dernekler kanunu. Merkezi yurtdışında bulunan dernek ve vakıflar doğrudan kapsama alanına alınmış oluyor. Aşağıdaki değişiklik teklifleri ile birlikte değerlendirildiğinde bunun "zaten olan bir durum"u bir kere daha vurgulamaktan başka anlamlar taşıdığı açık. Yurtdışında bulunup

Türkiye’de faal olan bütün temsilciliklerin dağıttığı fon ve hibeler de bu kanun kapsamında özel bir denetime tabi tutulacak.

Teklif Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanununda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkum olanlar derneklerin genel kurul dışındaki organlarında, yani dernek yönetim, denetim veya varsa disiplin kurullarında görev almasını yasaklıyor.

Teklifle sivil alana getirilen bir diğer önemli düzenleme İçişleri Bakanlığınca yapılan denetimlerin bundan böyle rutin denetimlere evrilmesi.

Bilindiği gibi artık dernekler bazen Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlükleri bazen de doğrudan İçişleri Bakanlığı denetçileri tarafından denetlenebiliyorlar. Ancak bu periyodik değil belirli bir karar üzerine veya şikayet üzerine yapılan denetimler. Teklif yasalarsa artık derneklerin her sene denetlenmesi rutin olacak, denetlenmeme ise istisna. Ve bu istisnanın süresi hiçbir biçimde üç seneyi aşamayacak. Nefret söyleminin yayılması ve teşvik edilmesi yönündeki devlet politikası gözetildiğinde bundan böyle LGBTİ+ derneklerin her yıl rutin olarak denetleneceğini söylemek mümkün.

Üstelik İçişleri Bakanlığı ve dernek denetçileri dışındaki kamu görevlilerine de bu denetim yaptırılabilir. Bu da polis, jandarma, bekçiler dahil olmak üzere kamu görevlisi sıfatı taşıyan herkesin bu denetimi yapabilmesi anlamı taşıyacak. Bu denetimlerde bilirkişi de görevlendirilebilecek.

Teklifin Dernekler Kanununun 19. maddesini değiştiren 13. maddesinin bir diğer özelliği, denetlenen dernekle ortaklığı bulunan derneğin de denetlenmesini otomatikman sağlaması. Dolayısıyla bir dernek başka bir derneğe hibe vermiş ise veya herhangi bir ortak çalışma tarih etmişse, denetlenen dernekte yola çıkılarak diğer bütün derneklere denetimin yolu açılmış olacak.

İçişleri Bakanı'na Dernek Faaliyetlerini Durdurma Yetkisi

Teklif, Dernekler Kanununa 30/A sayılı madde ekleyerek masumiyet karinesini başka diğer kanunlarda olduğu gibi bir kere daha ortadan kaldırıyor. Buna göre dernek yöneticileri hakkında Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanununda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından soruşturma açılmışsa İçişleri Bakanının bu yöneticileri görevden uzaklaştırma veya dernek faaliyetini durdurma yetkisi olacak. Dikkat edilirse bir mahkumiyet değil, İçişleri Bakanı tarafından görevlendirilecek bir kolluk görevlisinin hazırlayacağı fezleke ile soruşturma açılması bile bu görevden uzaklaştırma veya faaliyet durdurma kararı için gerekçe teşkil edecek. Kararın 24 saat içinde hakim onayına sunulması gerekecek.

Buna göre örneğin bir derneğin yöneticisi hakkında terör propagandası ve bu suçun özel bir görünüm şekli olan finansman iddiasıyla İçişleri Bakanı soruşturma başlatılması talimatı verip, kendi talimatına dayalı olarak o yöneticinin yönetim kurulu üyesi olduğu derneğin faaliyetlerini durdurabilecek.

Yurtdışından alınan veya yurtdışına yapılan yardımlarla ilgili bildirim kurallarına aykırılık hallerinde de ceza sınırları teklifle yükseltiliyor. Buna göre üçe aya kadar olan hapis cezası üç aydan bir yıla kadar olarak değiştiriliyor. Teklif diğer bazı kanunlarda da değişik getiriyor ancak dernekler açısından özellik taşıyan temel maddeler bunlar.